

Бондар Володимир Сергійович, кандидат юридичних наук, доцент, декан факультету підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції України Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка, адреса місця роботи, тел.: Луганська область, м. Сєвєродонецьк, вул. Донецька, 1 тел.: (0652) 7-094-7, e-mail: bondarlivd@gmail.com <https://orcid.org/0000-0003-1552-4555>

Соколов Олексій Сергійович, завідувач відділу досліджень зброї лабораторії досліджень, сертифікації зброї та обліку Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру Міністерства внутрішніх справ України, адреса місця роботи: м. Київ, вул. Академіка Богомольця, 10, тел.: (044) 254-34-33, e-mail: ballistekc@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7613-1590>

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБІГУ НАРІЗНОЇ МИСЛИВСЬКОЇ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ: ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Анотація. У статті досліджено сучасний стан та перспективи вдосконалення нормативно-правового регулювання обігу нарізної мисливської зброї. Здійснено правовий аналіз нормативно-правової бази з цього питання. У результаті дослідження, на підставі комплексного науково-правового аналізу, виявлено низку проблем теоретичного та практичного характеру щодо нормативно-правового регулювання обігу нарізної мисливської вогнепальної зброї в Україні, котрі, у тому числі, не дозволяють визначити чітку межу між мисливською зброєю, яка дозволена для володіння й зберігання за місцем проживання власника, та іншими видами зброї (бойовою, спортивною, багатоцільовою, самозахисту тощо), цивільний обіг яких є забороненим або обмеженим в Україні. Запропоновано комплекс заходів щодо його вдосконалення. Зокрема, увагу акцентовано на відсутності спеціалізованого закону, який контролюватиме це питання, обґрунтовано доречність урегулювання обігу мисливської нарізної вогнепальної зброї на законодавчому рівні. Систематизовано криміналістичні ознаки мисливської вогнепальної зброї та обґрунтовано висновок, що значна кількість зброї, котра реалізується на території України як мисливська зброя, їм не відповідає. Проведено експериментальну стрільбу, за результатами якої доведено, що окремі зразки зареєстрованої мисливської вогнепальної зброї, призначеної для стрільби пістолетними патронами калібру 9x21 ІМІ, не забезпечують гарантоване ураження тварин під час полювання через низькі показники купчастості стрільби. Сформульовано висновок, що чинні державні стандарти, які регламентують вимоги до нарізної вогнепальної зброї та боєприпасів до неї, потребують доопрацювання.

Ключові слова: балістичні властивості вогнепальної зброї, вогнепальна зброя, експлуатаційні характеристики зброї, криміналістичні ознаки вогнепальної зброї, купчастість стрільби, нарізна мисливська зброя, патрони калібру 9x21 ІМІ, цивільна зброя.

Bondar Vladimir Sergeevich, Candidate of Law, Associate Professor, Dean of the Faculty of Training Specialists for the National Police of Ukraine, Luhansk State University of Internal Affairs named after E.O. Didorenko, address of the place of work, tel. : Luhansk region, Severodonetsk, street Donetsk, 1 tel. : (0652) 7-094-7, e-mail: bondarlivd@gmail.com <https://orcid.org/0000-0003-1552-4555>

Sokolov Oleksii Serhiyovych, Head of the Weapons Research Department of the Research, Weapons Certification and Accounting Laboratory of the State Research Expert Forensic Center of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, address of work: Kyiv, vul. Akademika Bogomolets, 10, tel. : (044) 254-34-33, e-mail: ballistekc@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7613-1590>

PROBLEMATIC ISSUES OF CIRCULATION OF HUNTING FIREARMS IN UKRAINE: WAYS TO IMPROVE REGULATORY REGULATION

Abstract. The article considers the problematic issues of circulation in the country of rifled hunting weapons as the only type of rifled firearms allowed for possession and storage at the place of residence of all categories of citizens of Ukraine who have reached a certain age and have no criminal record or medical contraindications. The normative documents which, in the absence of the corresponding Law, regulate the order of circulation of civilian firearms in the state are analyzed. Forensic features of hunting firearms are formulated and it is concluded that a significant number of samples of weapons sold on the territory of Ukraine as hunting weapons do not correspond to them. Citing specific examples from his own expert practice, the author argues that due to the lack of effective legal regulation of arms trafficking in the state, in fact, it is impossible to define a clear line between hunting weapons that are allowed to possess and store at the owner's residence and other weapons (combat, sports, multi-purpose, self-defense, etc.), the civil circulation of which is prohibited or restricted in Ukraine. Based on the experimental shooting, it is proved that some samples of registered hunting firearms intended for firing with 9x21 IMI pistol cartridges do not provide guaranteed damage to animals and birds during hunting due to low rates of fire. It is concluded that the current standards governing the requirements for rifled firearms and ammunition are imperfect and contain technical and logical inconsistencies with other regulations, and therefore need to be revised. The article also proposes ways to improve the regulatory framework for the circulation of rifled hunting firearms in the country in compliance with the requirements of legislation and policy documents on the adaptation of Ukrainian legislation to the legislation of the European Union.

Keywords: reconstructed neutralized weapons, signs of restoration of weapons, traces on fired bullets and cartridge cases, a Leica FS C comparative microscope, a multifunctional BalScan bullet and cartridge identification complex.

Постановка проблеми. Відповідно до положень чинних нормативно-правових документів, що регулюють обіг зброї в Україні, усім категоріям громадян України, які досягли певного віку та не мають судимостей і медичних протипоказань, дозволено володіння та зберігання за місцем проживання нарізної мисливської вогнепальної зброї.

За останні декілька років на дослідження до національних судово-експертних установ надходять зразки нарізної вогнепальної зброї, що зареєстрована дозвільною системою як мисливська, яка через свої балістичні властивості та експлуатаційні характеристики є не ефективною для полювання на тварин, унаслідок чого її класифікаційна належність викликає сумніви. Натомість такі вироби мають ознаки, які притаманні бойовій зброї, а саме: маневреність та можливість прихованого носіння, які зумовлені компактними габаритами; можливість легкої модернізації зброї (стрільба зі складеним прикладом або заміна ложі на пістолетне руків'я, встановлення гільзоуловлювача, пристрою для зменшення рівня звуку пострілу, магазину більшої ємності тощо), використання пістолетного патрона, ефективного для стрільби на близьких дистанціях та в приміщенні тощо.

Як показують результати аналізу експертної практики, така зброя, унаслідок своїх балістичних властивостей та експлуатаційних характеристик, не користується значним попитом у мисливців, натомість усе частіше стає предметом, знаряддям чи засобом учинення кримінальних правопорушень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемним питан-

ням обігу вогнепальної зброї в Україні присвячено достатньо наукових розробок вітчизняних науковців та практиків. Окремі аспекти цього питання було висвітлено в роботах П.П. Андрушка, А.А. Вознюка, Д.Ю. Гамова, В.В. Голубоша, І.Л. Горбачова, А.В. Кофанова, О.О. Книженко, М.М. Майстренка, А.В. Мартинюка, С.А. Матвієнка, Н.Є. Міняйло, Ю.А. Пономаренка, В.М. Плескачевського, В.В. Рибачука, В.А. Робака А.О. Терещука, В.П. Тихого, М.І. Хавронюка, Н.В. Ченшової, В.В. Шаблистого та інших учених.

Проте більшість зазначених авторів досліджували питання щодо незаконного обігу зброї в державі, однак досі відсутній повноцінний аналіз проблемних питань, пов'язаних із обігом зареєстрованої вогнепальної зброї, яка допущена до цивільного обігу в Україні.

Формулювання цілей. Метою статті є аналіз сучасного стану й визначення перспектив удосконалення нормативно-правового регулювання цивільного обігу нарізної мисливської вогнепальної зброї в Україні.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні Україна залишається єдиною державою у Європі, яка не має спеціального закону, що регулював би обіг цивільної вогнепальної зброї, натомість відповідні правові норми контролюються, переважно, на відомчому нормативному рівні. Так основним регулюючим документом, що визначає порядок обігу вогнепальної зброї в державі, є Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв ві-

тчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів, затверджена наказом МВС України від 21.08.1998 № 622 (далі – Інструкція, затверджена Наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. № 622). Частково відносини у сфері обігу зброї врегульовано законами України «Про мисливське господарство та полювання», «Про фізичну культуру і спорт» тощо.

Згідно з чинними національними нормативно-правовими документами, що регулюють відповідні правовідносини, громадянам України, які не мають судимостей, медичних протипоказань та досягли 21-річного віку, дозволено володіти гладкоствольною мисливською вогнепальною зброєю, а з 25 років – нарізною мисливською вогнепальною зброєю з правом зберігання її за місцем проживання.

Окрім того, членам спортивних команд зі стендової стрільби може бути дозволено володіння та зберігання за місцем проживання гладкоствольної спортивної вогнепальної зброї.

Спортсмени, за якими закріплено спортивну нарізну вогнепальну зброю, мають право нею користуватися лише в межах стрілецьких тирів і стрільбищ без права зберігання її за місцем проживання.

Окремих категорій громадян (працівникам суду та органів правопорядку, журналістам, депутатам, військовослужбовцям тощо) може бути дозволено володіння пристроями, призначеними для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогіч-

ними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії (травматичною зброєю).

Також відомчими нормативними документами регламентовано порядок обігу «Іменної (нагородної) вогнепальної зброї» (у тому числі бойової), яка є заохочувальною державною відзнакою та видається за видатні заслуги перед державою.

Отже, фактично дозволеною для володіння та зберігання за місцем проживання всіх категорій громадян України, які досягли певного віку та не мають судимості і медичних протипоказань, є лише довгоствольна мисливська зброя.

Як об'єкт судово-балістичної експертизи вогнепальної зброї, мисливська вогнепальна зброя характеризується комплексом наступних ознак [1, 4]:

- техніко-конструктивні характеристики: загальна довжина, довжина ствола, наявність прикладу для упору в плече, ємність магазину, наявність запобіжника, міцність та надійність деталей та механізмів;
- балістичні властивості: достатність уражуючих властивостей та купчастість бою зброї на певній відстані від дульного зрізу, які забезпечуватимуть ефективність полювання на певних тварин або птахів та мінімізують ризики утворення «підранків»;
- експлуатаційні характеристики: зручність носіння та утримання під час полювання, можливість прицілювання на визначену відстань, сила віддачі при пострілі тощо.

Однак, чинними нормативними документами, які регламентують цивільний обіг зброї в державі [3, 16], до мисливської вогнепальної зброї фактично встановлені лише вимоги щодо її техніко-конструктивних характеристик (загальна довжина, довжина

ствола, ємність магазину тощо), без урахування балістичних властивостей та експлуатаційних характеристик.

Автори вважають, що через відсутність дієвого правового врегулювання обігу зброї в державі виникла парадоксальна ситуація, коли в цивільному обігу перебуває нарізна вогнепальна зброя, що зареєстрована як мисливська, котра не є ефективною для полювання на тварин унаслідок своїх балістичних властивостей та експлуатаційних характеристик. Мова іде про цивільну нарізну вогнепальну зброю, яка, згідно з інформацією виробника, призначена для спорту, самозахисту, охоронної діяльності, розважальної стрільби тощо.

Треба визнати, що формально між поняттями «мисливська зброя» та «цивільна зброя» відсутня чітка межа через окремі положення Інструкції, затвердженої наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. № 622 (зі змінами, внесеними наказом МВС України від 16.06.2020 № 459), якими акцентовано, що мисливською є вогнепальна зброя, що відповідає вимогам, установленим відповідним технічним регламентом, а за його відсутності – національним (галузевим) стандартом, які, в свою чергу, містять лише вимоги щодо техніко-конструктивні характеристик зброї.

У результаті маємо ситуацію, коли, з формальної точки зору, мисливською зброєю може вважатися будь-яка зброя, що має певні техніко-конструктивні характеристики, незважаючи на її цільове призначення, а також балістичні властивості та експлуатаційні характеристики.

Підтвердженням даної тези є конкретні приклади з експертної практики.

Зокрема, до багатьох національних судово-експертних установ для експе-

риментального відстрілу та огляду технічного стану неодноразово надходила зброя, зареєстрована дозвільною системою як нарізні мисливські карабіни моделі «ЕМ-А-10» (рис. 1), виготовлені шляхом модернізації фірмою «Ерма-Інтер» 5,6-мм пістолетів Марголіна (МЦ). Модернізація зазначених виробів полягала в заміні штатних полімерних накладок руків'я пістолета на дерев'яний приклад із пістолетним руків'ям, подовження ствола та нанесення відповідних маркувальних позначень. Притому, з формальної точки зору, техніко-конструктивні характеристики зазначеного виробу відповідають вимогам чинних нормативних документів, що регламентують обіг нарізної мисливської зброї в державі, однак її балістичні та експлуатаційні характеристики роблять її не ефективною для полювання та гарантованого ураження тварин.

Рис. 1. Карабін «ЕМ-А-10», виготовлений шляхом модернізації фірмою «Ерма-Інтер» 5,6-мм пістолета Марголіна (МЦ).

Отож, виникає закономірне питання, що саме робить карабіни «ЕМ-А-10» привабливими для покупців, адже їх роздрібна вартість у магазинах зброї сягає 70 000 гривень [12], що в декілька разів перевищує вартість класичної мисливської вогнепальної зброї аналогічного калібру.

Насправді, такі та аналогічні вироби користуються великим попитом через особливість їх конструкції, яка допускає (без внесення незворотних змін, із застосуванням інструментів загального

вжитку) їх переробку у короткоствольну вогнепальну зброю, обіг якої, за деякими винятками, заборонений для фізичних осіб. Конструкція таких виробів дозволяє змінювати приклад на пістолетне руків'я та навпаки, не утворюючи при цьому будь-яких слідів переробки і, як наслідок, дає можливість уникати відповідальності за такі дії.

Ще одним прикладом недосконалості правового врегулювання обігу зброї є реалізація так званої «мисливської» вогнепальної зброї під пістолетний патрон калібру 9x21 ІМІ, виготовленої на базі відомих пістолетів-кулеметів, як-от: «Taurus СТ» «Kriss Vector SMG», «Česká Zbrojovka Scorpion EVO 3», «MP-38» тощо.

Патрон 9x21 ІМІ – ізраїльський пістолетний унітарний патрон із безфланцевою гільзою циліндричної форми, розроблений у 1984 році ізраїльським концерном «Israel Military Industries» на основі патрона 9x19 Parabellum, шляхом збільшення гільзи на 2 мм, для експорту на італійський ринок цивільної зброї (в Італії заборонено володіти цивільною зброєю під стандартний бойовий патрон італійської армії 9x19 Parabellum) (рис. 2).

Рис. 2. Зображення пістолетного патрону калібру 9x19 mm Parabellum (ліворуч) та пістолетного патрону калібру 9 × 21 mm ІМІ (праворуч).

Варто зазначити, що зброя та патрони калібру 9x21 ІМІ, через особливості балістичних властивостей та експлуатаційних характеристик не є ефективними під час полювання й, відповідно, не користуються популярністю серед мисливців. Усе частіше така зброя, зареєстрована як мисливський карабін, стає предметом одного з елементів кримінально-правової характеристики кримінальних правопорушень. Популярність такої зброї як предмета, знаряддя та засобу кримінального правопорушення пояснюється наступними чинниками: можливістю законної реєстрації та зберігання за місцем проживання, компактними розмірами зброї та можливістю прихованого носіння, можливістю легкої модернізації зброї (стрільба зі складеним прикладом або заміна ложі на пістолетне руків'я, встановлення гільзоуловлювача, пристрою для зменшення рівня звуку пострілу, магазину більшої ємності тощо), використання пістолетного патрона, ефективного для стрільби на близьких дистанціях та в приміщенні тощо.

Так, наприклад, у 2019 році підрозділами Національної поліції України була викрита незаконна діяльність угруповання, яке обґрунтовано підозрювалося в скоєнні низки злочинів, на озброєнні якого перебувала виключно зареєстрована вогнепальна зброя. Під час затримання у її учасників було вилучено та направлено на дослідження до експертної установи цілий арсенал зареєстрованої мисливської вогнепальної зброї. Серед зазначеної зброї особливу увагу привертав «мисливський карабін» моделі «TP-9N» калібру 9x21, виробництва фірми Bruggner & Thomet (рис. 3).

Рис. 3. Карабін «TP-9N» калібру 9х21, виробництва фірми Brugger & Thomet.

Зазначена зброя була надана на дослідження зі встановленим пристроєм для зниження звуку пострілу, складаним прикладом, гільзоуловлювачем та коліматорним прицілом.

Питання ефективності застосування вогнепальної зброї під пістолетний патрон калібру 9х21 ІМІ як мисливської вогнепальної зброї раніше досліджувалося О. С. Коломійцевим, провідним науковим співробітником Харківського науково-дослідного інституту судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса [6]. За результатами проведених експериментальних досліджень автор роботи дійшов висновку, що карабіни калібру 9х21 придатні для полювання на таких тварин, як: зайці (маса 4–7 кг), косулі (маса 30–60 кг), сайгаки (маса 37–40 кг), лисиці (маса 5–10 кг), вовки (маса до 65–70 кг), а також на інших звірів масою від 4–5 кг до 60–70 кг, у залежності від дистанції стрільби та типу куль, якими споряджені патрони.

Заразом, слід зазначити, що вищевказане дослідження обмежено лише перевіркою достатності уражуючих властивостей зброї та патронів калібру 9х21 ІМІ для полювання на тварин, одночасно як однією з основних балістичних властивостей мисливської вогнепальної зброї є купчастість стрільби на певній відстані, яка безпосередньо впливає на ефективність

полювання, адже відомо, що дикі тварини підпускають людину на відстань не ближче 50-100 метрів [4]. Під час полювання важливим є, насамперед, недопущення утворення «підранків» та страждання тварин.

З метою перевірки ефективності застосування зброї та пістолетних патронів калібру 9х21 ІМІ для полювання на тварин, було проведено експериментальну стрільбу, під час якої перевірялися параметри купчастості стрільби на відстані 100 м від дулового зрізу зброї та порівнювалися з аналогічними показниками класичної нарізної мисливської вогнепальної зброї, призначеної для стрільби гвинтівковими та проміжними патронами.

Експериментальна стрільба проводилася з використанням карабінів калібру 9х21, зареєстрованих як нарізна мисливська вогнепальна зброя, а саме: карабін «Taurus СТ9» виробництва бразильської фірми «Taurus» (довжина ствола 307 мм), карабін «Kris Vector SBR Gen II» виробництва американської фірми «Transformational Defense Industries» (довжина ствола 203 мм) та карабін «M.P.38» (довжина ствола 250 мм). Стрільба велася патронами калібру 9х21 ІМІ виробництва чеської фірми «Sellier & Bellot». З метою визначення купчастості стрільби на відстані 100 метрів від дулового зрізу зброї була встановлена мішень. Почат-

кова швидкість відстріляних куль визначалася за допомогою вимірювального комплексу моделі «ІВХ-731.3», встановленого на відстані 1 метра від дулового зрізу зброї. Перед експери-

ментальною стрільбою зброя фіксувалася за допомогою станка для пристрілки вогнепальної зброї (рис. 4). З кожної моделі зброї було проведено

Рис. 4. Спосіб фіксації зброї калібру 9x21 мм перед проведенням експериментальної стрільби (ліворуч – «Taurus ST9», праворуч – «М.Р.38», по центру – «Kriss Vector SBR Gen II»).

Метою проведення експерименту є визначення наступних балістичних характеристик зброї:

- купчастість стрільби – середній поперечник розсіювання куль із п'яти серій по десять пострілів на відстані 100 м;
- середня швидкість польоту кулі;
- питома кінетична енергія відстріляних снарядів.

За результатами проведеної експериментальної стрільби встановлено наступне:

- балістичні характеристики відстріляних снарядів наведені в Таблиці 1;

купчастість стрільби з карабіну «Taurus ST9» (довжина ствола 407 мм), на відстані 100 метрів від дулового зрізу складає 330 мм (рис. 5);

- купчастість стрільби з карабіну «Kriss Vector SBR Gen II» (довжина ствола 203 мм), на відстані 100 метрів від дулового зрізу складає 330 мм (рис. 6);

- купчастість стрільби з карабіну «М.Р.38» (довжина ствола 250 мм), на відстані 100 метрів від дулового зрізу складає 370 мм (рис. 7);

Результати проведених експериментів свідчать про те, що досліджувані зразки вогнепальної зброї та пістолетних патронів калібру 9x21 ІМІ, які реалізуються в Україні як мисливська вогнепальна зброя та боеприпаси до неї, мають показники купчастості стрільби на відстані 100 метрів від дулового зрізу в межах 330 – 370 мм.

Таблиця 1.

Балістичні характеристики відстріляних снарядів патронів 9 × 21 ІМІ

Маса кулі, гр	Швидкість V, м/с		Питома кінетична енергія E, Дж/мм ²	
	Min.	Max.	Min.	Max.
8,00	360	375	8,15	8,84

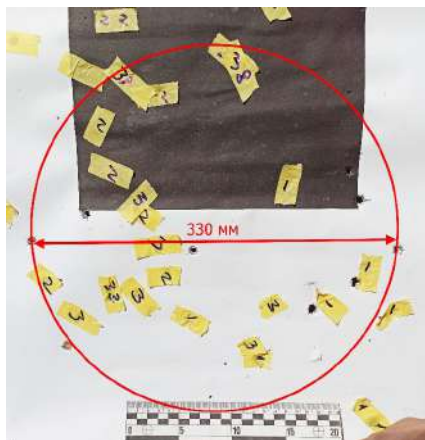

Рис. 5. Купчастість стрільби з карабіну «Taurus CT9».

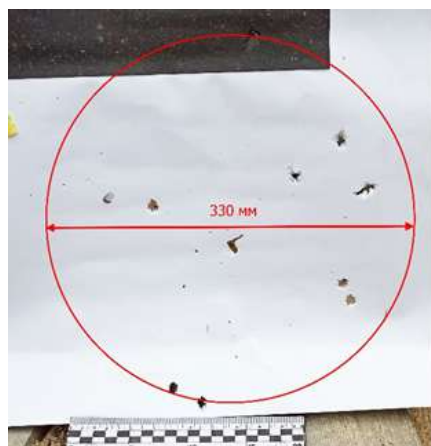

Рис. 6. Купчастість стрільби з карабіну «Kriiss Vector».

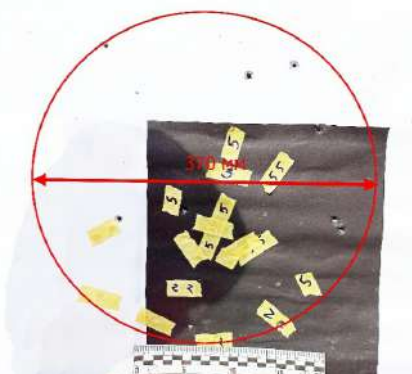

Рис. 7. Купчастість стрільби з карабіну «М.Р.38»

З метою оцінки отриманих результатів купчастості стрільби окремих зразків вогнепальної зброї та пістолетних патронів калібру 9x21 ІМІ, вони порівнювалися за аналогічними балістичними характеристиками класичної нарізної мисливської вогнепальної зброї, призначеної для стрільби гвинтівковими та проміжними патронами.

Відповідно до інформації в довідковій літературі [7-11], під час випробування класичної нарізної мисливської зброї, задовільними вважаються наступні показники купчастості стрільби на відстані 100 метрів від дулового зрізу:

- карабін калібру .308 Win (7,62x51) моделі «MP-221» – 100 мм;
- карабін калібру .223 Rem моделі «Сайга» – 100 мм;
- карабін калібру 7,62x39 моделі «Сайга» – 100 мм;
- карабін калібру .308 Win моделі «Сайга» – 100 мм;
- карабін калібру .30-06 Spr моделі «Сайга» – 100 мм;
- карабін калібру .270 Win моделі «Сайга» – 100 мм;
- карабін калібру .243 Win моделі «Сайга» – 100 мм;
- карабін калібру 7,62x54 моделі «КО-91/30ПС» – 75 мм.

Як бачимо, показники купчастості стрільби окремих зразків вогнепальної зброї та пістолетних патронів калібру 9x21 ІМІ більше ніж утричі гірші за аналогічні балістичні характеристики, які є допустимими для класичної нарізної мисливської вогнепальної зброї, призначеної для стрільби гвинтівковими та проміжними патронами.

На думку авторів, застосування вогнепальної зброї та пістолетних патронів калібру 9x21 ІМІ не забезпечує прицільне влучення в життєво важливі органи тварин під час полювання та підвищує ризик утворення «подранків». Ураховуючи те, що купчастість

стрілби є однією з основних балістичних характеристик вогнепальної зброї, що впливає на її ефективність під час полювання, чинні нормативні документи, які установлюють технічні вимоги до мисливської вогнепальної зброї в державі, повинні регламентувати її конкретні показники.

Варто сказати, що згідно з положеннями стандарту СОУ 78-19-007:2015 «Патрони до мисливської та спортивної нарізної зброї. Загальні технічні вимоги», до переліку основних технічних вимог, які висуваються до патронів для нарізної мисливської зброї, належать відповідність середньої швидкості польоту кулі та купчастості бою (середній поперечник розсіювання куль з п'яти серій по десять пострілів на відстані 100 м) параметрам зазначеного стандарту та нормативної документації.

Однак, слід зазначити, що вищевказаний стандарт, а також будь-який інший чинний національний стандарт, не регламентують конкретні параметри купчастості бою та інших балістичних характеристик патронів до нарізної мисливської зброї, через що не зрозуміло, які саме відповідні показники є допустимими для таких патронів і як їх перевіряти.

На думку авторів, при розробці стандарту СОУ 78-19-007:2015 «Патрони до мисливської та спортивної нарізної зброї. Загальні технічні вимоги», норма щодо переліку основних технічних вимог, які висуваються до патронів для нарізної мисливської зброї, була лише частково запозичена із Державного стандарту колишнього СРСР, а саме: ГОСТ 23128-78 «Патрони охотничьи для нарезного оружия. Основные параметры и общие требова-

ния», оскільки цей стандарт містить ще конкретні параметри купчастості бою (середнього розсіювання куль з 5 серій по 10 пострілів на відстані 100 м) для кожного виду патронів до нарізної мисливської зброї (для патронів калібру 5,6x39 купчастість бою має складати не більше 5,5 см; 7,62x51 – 8 см; 9x53 – 8 см тощо).

За результатами проведеного аналізу чинних стандартів, які установлюють технічні вимоги до вогнепальної зброї та боєприпасів, що допускаються до обігу в Україні, автори дійшли висновку, що вони не відповідають вимогам часу, адже більшість цих положень запозичено із стандартів колишнього СРСР. Також слід зазначити, що до таких стандартів регулярно вносяться зміни стосовно технічних вимог до зброї та боєприпасів. Причому, вони вносяться локально, без приведення у відповідність суміжних нормативних документів. Такі дії призводять до появи технічних та логічних неузгодженостей у стандартах та інших нормативних документах, які регламентують обіг зброї у державі.

Як приклад, можна навести положення стандарту ГСТУ 78-41-002-97 «Зброя спортивна та мисливська. Вимоги безпеки. Методи випробувань на безпеку», згідно з якими зброя з довжиною ствола менше 200 мм не відповідає вимогам до мисливської вогнепальної зброї, адже вважається короткоствольною. Однак, відповідно до положень національного стандарту ДСТУ 7717:2015 «Зброя спортивна та мисливська. Загальні технічні вимоги», короткоствольною вважається зброя з довжиною ствола менше 300 мм.

Ще одним наслідком неналежного правового врегулювання обігу зброї

в Україні є відсутність чітких критеріїв розмежування забороненої до цивільного обігу бойової вогнепальної зброї з іншими категоріями вогнепальної зброї, обіг яких дозволений в Україні (мисливської, спортивної тощо).

Коротке визначення терміну «бойова вогнепальна зброя» міститься в Інструкції, затвердженій Наказом МВС України від 21 серпня 1998 р. № 622, згідно з якою бойовою вважається вогнепальна зброя, призначена для ураження людини та/або техніки. Будь-яких інших роз'яснень щодо критеріїв визначення бойової вогнепальної зброї (розмірні та конструктивні характеристики) не містить жодний національний нормативно-правовий документ.

На практиці це призводить до того, що на території України під виглядом мисливської зброї реалізуються снайперські комплекси, які стоять на озброєнні у військових підрозділах та підрозділах органів правопорядку України і світу.

Так, наприклад, на дослідження до ДНДЕКЦ МВС надійшла гвинтівка калібру 12,7 мм (.50 BMG) моделі «НТІ» виробництва фірми «Desert Tech» (США), яка зареєстрована як нарізний мисливський карабін. Відповідно до інформації на офіційному веб-сайті виробника, зазначений снайперський комплекс розроблений на замовлення військових та призначений для високоточної стрільби на далеких відстанях (понад 2 000 метрів), а також забезпечує при тім гарантоване ураження живої сили та легкоброньованої техніки (рис. 8).

У більшості випадків вирішення подібних правових колізій повністю або частково лягає на плечі судових експертів, які під час експертного

Рис. 8. Гвинтівка калібру 12,7 мм (.50 BMG) моделі «НТІ» виробництва фірми «Desert Tech» (США).

дослідження мають класифікувати зброю та розв'язати проблему щодо можливості її допущення чи подальшого перебування в цивільному обігу. Однак на практиці експерти все частіше відмовляються від вирішення класифікаційних питань, мотивуючи це недосконалістю правового врегулювання обігу зброї в державі, адже на сьогоднішній день зброя однієї моделі може перебувати на озброєнні правоохоронних підрозділів та класифікуватися як бойова або перебувати в цивільному обігу та бути зареєстрована як мисливська чи спортивна вогнепальна зброя.

Окрім того, існуючі пробіли й неузгодженості положень нормативних документів, що регулюють обіг зброї в державі, дають можливість трактувати їх по-різному, через що однотипні об'єкти дослідження можуть бути класифіковані експертами різних експертних установ інакше. Як наслідок, неодноразово траплялися випадки, коли зброя, допущена до обігу на підставі класифікаційних висновків однієї експертної установи, вилучалася з обігу для перевірки її класифікаційної належності експертами інших експертних установ, які, своєю чергою, класифікували її інакше.

Як бачимо, механізм правового врегулювання обігу зброї в Україні потребує термінового удосконалення. Найбільш ефективним способом розв'язання зазначеної проблеми

є розробка та реалізація законопроектів, направлених на правове регулювання обігу зброї в державі. Причому, необхідно визначитися з класифікацією зброї, яка складатиме основу нового законодавства, а саме: застосувати класифікацію, яка історично склалася в Україні, або використати європейський досвід та поділити зброю на категорії відповідно до її техніко-конструктивних характеристик.

На думку авторів, найбільш оптимальним варіантом для України є поєднання у єдиному законі про зброю обох вищевказаних концепцій. Мається на увазі те, що до основних класифікаційних ознак зброї мають бути віднесені не лише техніко-конструктивні характеристики, але також під час поділу зброї на категорії пропонується враховувати її балістичні властивості та експлуатаційні характеристики, вимоги до яких мають бути чіткими та не допускати подвійного тлумачення. Саме такий поділ зброї забезпечуватиме дотримання вимог законодавчих актів і програмних документів з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу та дозволить уникнути потрапляння до цивільного обігу вогнепальної зброї, яка з великою долею вірогідності складатиме предмет, засіб чи знаряддя системи кримінальних правопорушень.

Висновки. Узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна стверджувати, що через недосконалість правового врегулювання обігу зброї в Україні на сьогодні неможливо визначити чітку межу між нарізною мисливською зброєю, як єдиного виду нарізної вогнепальної зброї, дозволеного для володіння та зберігання

за місцем проживання всіх категорій громадян України, що досягли певного віку та не мають судимостей і медичних протипоказань, та іншими категоріями зброї, обіг яких є забороненим або обмеженим у державі (бойова, спортивна тощо).

Як наслідок, однотипні об'єкти дослідження можуть бути класифіковані експертами різних судово-експертних установ по-різному. Причому, зброя однієї моделі може перебувати на озброєнні підрозділів правопорядку та класифікуватися як бойова або перебувати в цивільному обігу та бути зареєстрована як мисливська чи спортивна вогнепальна зброя.

Найбільш ефективним способом розв'язання зазначеної проблеми є розробка та реалізація законопроектів, направлених на правове регулювання обігу зброї в державі. Зокрема, під час їх розробки, до основних класифікаційних ознак зброї мають бути віднесені не лише техніко-конструктивні характеристики, але також повинні бути враховані її балістичні властивості та експлуатаційні характеристики, вимоги до яких мусять бути чіткими і такими, що не допускають подвійного тлумачення. Саме така класифікація зброї забезпечуватиме дотримання вимог законодавчих актів і програмних документів із питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу та дозволить уникнути потрапляння до цивільного обігу вогнепальної зброї, яка з великою долею вірогідності складатиме предмет, засіб чи знаряддя системи кримінальних правопорушень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бондарь В. С. Общесметодические проблемы криминалистического исследования огнестрельного оружия и следов его применения. *Известия Саратовского университета. Новая серия. Серия Экономика. Управление. Право.* Том 14. 2014. № 1-2. С. 234-238.
2. Зеленко В. К., Брызжев А. В., Злобин В. В., Королёв В. М. Пистолетные и снайперские патроны. Гранатометные выстрелы. Учебное пособие. Тула: Инфра, 2008. 120 с.
3. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металічними снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів, затвердженої наказом МВС України від 21.08.1998 № 622 URL:<https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>. (дата звернення: 15.09.2020).
4. Каледин А. И. Научно-теоретическое обоснование критериев дифференциации гладкоствольных ружей и обрезов из них. *Экспертная техника.* Москва, 1981. № 69. 27 с.
5. Кокин А. В. Уголовно-правовое и криминалистическое понятие обрезов гладкоствольных ружей. *Судебная экспертиза.* 2008. № 2. С. 30-39.
6. Коломійцев О. В. Експериментальні дослідження балістичних характеристик та уражаючих властивостей комплексів «зброя + патрон» калібру 9x21 мм. *Інформаційний лист ХНДІСЕ ім. Засл. Проф. М.С. Бокаріуса.* Харків, 2020. 29 с.
7. Нарезной охотничий карабин калибра .223 Rem (5,56x45) моделі «Вепр-1В». *Паспорт.* Вятско-Полянский машиностроительный завод «Молот», 2001. 29 с.
8. Нарезной охотничий карабин калибра .308 Win (7,62x51) модели «Вепр-308 Супер С». *Паспорт.* Вятско-Полянский машиностроительный завод «Молот», 1999. 34 с.
9. Нарезной охотничий карабин калибра 5,6x39 модели «Барс-4». *Паспорт.* Ижевский машиностроительный завод, 1993. 27 с.
10. Нарезной охотничий карабин калибра 7,62x54 модели «КО-91/30ПС». *Паспорт.* Вятско-Полянский машиностроительный завод «Молот», 2001. 29 с.
11. Нарезной охотничий карабин калибра модели «Сайга». *Паспорт.* Ижевский машиностроительный завод, 1999. 19 с.
12. Офіційний сайт магазину зброї «Кречет» URL:<https://krechet.lg.ua/karabin-pareznoy-em-a-10-k-56mm/>. (дата звернення: 21.09.2020)
13. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 3 від 26.04.2002 «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами». *«Законодавство України» / ВР України.* URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02/> (дата звернення 21.09.2020).
14. Протокол проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, затвердженого Резолюцією 55/255 Генеральної Асамблеї від 31.05.2001. *«Законодавство України» / ВР України.* URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_792. (дата звернення: 21.09.2020).
15. Розслідування злочинів, що вчиняються у сфері обігу вогнепальної зброї та боєприпасів: навч.-практ. посіб. / [Б. І. Бараненко, В. С. Бондар, О.В. Бочковий, М. В. Кривонос та ін.]; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В.М. Комарницького; Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка.

Севродонецьк: ПВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2019. 799 с.

16. Стандарт ГСТУ 78-41-002-97 «Зброя спортивна та мисливська. Вимоги безпеки. Методи випробувань на безпеку». Київ, 1997. 16 с.

17. Стандарт СОУ 78-19-001:2007 «Пістолети, револьвери та інші короткоствольні пристрої несмертельної дії». Київ, ДНДЕКЦ МВС, 2007. 37 с.

18. Стандарт СОУ 78-19-007:2015 «Патрони до мисливської та спортивної нарізної зброї. Загальні технічні вимоги». Київ, ДНДЕКЦ МВС, 2015. 53 с.

19. Стандарт СОУ 78-41-016:2013 «Патрони несмертельної дії. Загальні технічні вимоги». Київ, ДНДЕКЦ МВС, 2013. 16 с.

20. Ченшова Н. В. Сучасний стан та перспективи вдосконалення нормативно-правового регулювання обігу зброї й вибухових речовин. *Право і суспільство*. № 1. 2016. С. 187-193.

21. Шаблистий В. В. Незаконний обіг зброї в Україні: міф і реальність. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції ДДУВС*, 30.10.2018). С. 249-252.

REFERENCES:

1. Bondar, V. S. (2014) *Obshchemetodicheskie problemy kriminalisticheskogo issledovaniya ognestrel'nogo oruzhiya i sledov ego primeneniya* [General methodological problems of forensic research of firearms and traces of their use] *Izvestiya Saratovskogo universiteta. Novaya seriya. Seriya Ekonomika. Upravlenie. Pravo – Bulletin of the Saratov University. New episode. Series Economics. Control. Right. (Vols. 14), (pp. 234-238)*. [in Russian].

2. Zelenko, V. K., Bryzzhev, A. V., Zlobin, V. V., & Korolyov, V. M. (2008) *Pistoletnye i snajperskie patrony. Granatometnye vystrely*. [Pistol and sniper cartridges. Grenade shots. Tutorial] *Uchebnoe posobie*. Tula: Infra. [in Russian].

3. Instruktsiia pro poriadok vyhotovlennia, prydbannia, zberihannia,

obliku, perevezennia ta vykorystannia vohnepalnoi, pnevmatychnoi i kholodnoi zbroi, prystroiv vitchyznianoho vyrobnytstva dlia vidstrilu patroniv, sporiadzhennykh humovymy chy analogichnymy za svoimy vlastyvostiamy metalnymy snariadamy nesmertelnoi dii, ta zaznachennykh patroniv, a takozh boieprypasiv do zbroi ta vybukhovyykh materialiv, zatverdzhenoї nakazom MVS Ukrainy vid 21.08.1998 № 622 URL:<https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/> [in Ukrainian].

4. Kaledin A. I. *Nauchno-teoreticheskoe obosnovanie kriteriev differenciacii gladkostvol'nyh ruzhej i obrezov iz nih* [Scientific and theoretical substantiation of the criteria for the differentiation of smooth-bore guns and sawn-off shotguns from them] *Jekspertnaja tehnika- Expert technique*, Moskva [in Russian].

5. Kokin, A. V. (2008) *Ugolovno-pravovoe i kriminalisticheskoe ponyatie obrezov gladkostvolnyh ruzhej* [Criminal law and forensic concept of shotguns of smooth-bore guns]. *Sudebnaya ekspertiza – Forensic examination*, 2, 30-39. [in Russian].

6. Kolomiitsev O. V. *Eksperymentalni doslidzhennia balistychnykh kharakterystyk ta urazhaiuchykh vlastyvostei kompleksiv «zbroia + patron» kalibru 9x21 mm* [Experimental improvement of the ballistic characteristics and power of the complex «zbroya + cartridge» caliber 9x21 mm] *Informatsiyni lyst KhNDISE im. Zasl. Prof. M. S. Bokariusa*. Kharkiv [in Ukrainian].

7. Nariznyi myslyvskiy karabin kalibru .223 Rem (5,56x45) modeli «Vepr-1V». (2001) [Rifled hunting carbine caliber .223 Rem (5,56x45) model «Vepr-1V»] *Pasport – The passport*. Viatsko-Polianskyi mashynobudivnyi zavod «Molot» [in Russian].

8. Nariznyi myslyvskiy karabin kalibru .308 Win (7,62x51) modeli «Vepr-308 Super S» (1999) [Rifled hunting carbine of .308 Win (7.62x51) caliber of the Vepr-308 Super S model.] *Pasport – The passport*. Viatsko-Polianskyi mashynobudivnyi zavod «Molot». [in Russian].

9. Nariznyi myslyvskiy karabin kalibru 5,6kh39 modeli «Bars-4» (1993) [Rifled hunting carbine of 5,6x39 caliber of the Bars-4 model] *Pasport – The passport*. Izhevskiy mashynobudivnyi zavod. [in Russian].

10. Nariznyi myslyvskiy karabin kalibru 7,62kh54 modeli «KO-91/30PS» (2001) *Pasport – The passport*. Viatsko-Polianskiy mashynobudivnyi zavod «Molot». [in Russian].

11. Nariznyi myslyvskiy karabin kalibru modeli «Saiha» (1999) [Rifled hunting carbine, caliber 7.62x54, model “KO-91 / 30PS”] *Pasport – The passport*. Izhevskiy mashynobudivnyi zavod. [in Russian].

12. Ofitsiyniy sait mahazynu zbroi «Krechet». N. d. N. p. URL: <https://krechet.lg.ua/karabin-nareznoy-em-a-10-k.56mm/>. [in Ukrainian].

13. Postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy № 3 vid 26.04.2002r. Pro sudovu praktyku v spravakh pro vykradennia ta inshe nezakonne povodzhennia zi zbroieiu, boiovymy prypasamy, vybukhovymy rechovynamy, vybukhovymy prystroiamy chy radioaktyvnymy materialamy. «*Zakonodavstvo Ukrainy*» / *VR Ukrainy – “Legislation of Ukraine”* / *Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02/>. [in Ukrainian].

14. Protokol proty nezakonnoho vyhotovlennia ta obihu vohnepalnoi zbroi yii skladovykh chastyn i komponentiv, a takozh boieprypasiv do nei, yakiy dopovniue Konventsiiu Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti, zatverdzhеноho Rezoliutsiieiu 55/255 Heneralnoi Asamblei vid 31.05.2001. «*Zakonodavstvo Ukrainy*» / *VR Ukrainy – “Legislation of Ukraine”* / *Verkhovna Rada of*

Ukraine. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_792. [in Ukrainian].

15. Rozsliduvannia zlochyniv, shcho vchyniautsia u sferi obihu vohnepalnoi zbroi ta boieprypasiv: navch. prakt. posib. (2019) B. I. Baranenko, V. S. Bondar, O. V. Bochkovi, M. V. Kryvonos (Eds.) et al. V. M. Komarnytskiy (Ed.). Luhan. derzh. un-t vnutr. sprav im. E. O. Didorenka. Sievierodonetsk: LDUVS im. E. Didorenka. [in Ukrainian].

16. Standart HSTU 78-41-002-97 «Zbroia sportyvna ta myslyvska. (1997) Vymohy bezpeky. Metody vyprobuvan na bezpeku». Kyiv. [in Ukrainian].

17. Standart SOU 78-19-001:2007 «Pistolety, revolvery ta inshi korotkostvolni prystroi nesmertelnoi dii» (2007). Kyiv: DNDEKTs MVS. [in Ukrainian].

18. Standart SOU 78-19-007:2015 «Patrony do myslyvskei ta sportyvnoi nariznoi zbroi. Zahalni tekhnichni vymohy». (2015) Kyiv: DNDEKTs MVS. [in Ukrainian].

19. Standart SOU 78-41-016:2013 «Patrony nesmertelnoi dii. Zahalni tekhnichni vymohy». (2013) Kyiv: DNDEKTs MVS. [in Ukrainian].

20. Chenshova, N. V. (2016) Suchasnyi stan ta perspektyvy vdoskonalennia normatyvno-pravovoho rehuliuвання obihu zbroi y vybukhovyx rechovyn. *Pravo i suspilstvo – Law and society, 1, 187-193*. [in Ukrainian].

21. Shablysty, V. V. (2018) Nezakonnyy obih zbroi v Ukraini: mif y realnist. *Materialy Vseukrainskoi naukovy-praktychnoi konferentsii DDUVS, 30.10.2018 – Proceedings of the All-Ukrainian scientific-practical conference of the State Department of Internal Affairs, October 30, 2018, 249-252*. [in Ukrainian].